



Fakulta zemědělská
a technologická
Faculty of Agriculture
and Technology

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

FAKULTA ZEMĚDĚLSKÁ A TECHNOLOGICKÁ

Katedra rostlinné výroby

Bakalářská práce

Rostlinná vykuřovadla a jejich možnosti použití v ČR

Autor(ka) práce: Eliška Bartošíková

Vedoucí práce: Ing. Milan Kobes, Ph.D.

České Budějovice
2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval(a) pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne

.....
Podpis

Abstrakt

Tato práce se zaměřuje na rostlinná vykuřovadla, která jsou součástí mnoha kultur a náboženství po celém světě. Cílem práce je prozkoumat historii a použití těchto vykuřovadel a také zkoumat jejich význam v různých kontextech, jako je například náboženská praxe, léčitelství a magie. V této práci jsou představeny různé druhy rostlin, které se používají k výrobě vykuřovadel. Dále jsou v práci popsány rituály a obřady, při kterých jsou vykuřovadla používána, a také jejich symbolický význam v těchto kontextech. V závěru práce jsou shrnuty hlavní zjištění a je provedeno zhodnocení významu rostlinných vykuřovadel v dnešní době.

Klíčová slova: vykuřovadlo, rostlinné drogy, psychoaktivní rostliny

Abstract

This thesis focuses on herbal incenses, which are part of many cultures and religions around the world. The aim of the thesis is to explore the history and use of these incense burners as well as to examine their significance in various contexts such as religious practice, healing and magic. This work presents different types of plants that are used to make incenses. The work also describes rituals and ceremonies in which incense burners are used, as well as their symbolic meaning in these contexts. At the end of the thesis, the main findings are summarized and an evaluation of the importance of plant incenses today is carried out.

Keywords: incense, plant drugs, psychoactive plant

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svým rodičům, kteří mně vždycky podporovali a věřili ve mně i když já sama pochybovala. A také děkuji svým učitelům, kteří mě posouvali kupředu.

Obsah

| | | |
|------|--------------------------------|----|
| | Úvod | 7 |
| 1 | Co jsou vykuřovadla | 8 |
| 2 | Historie používání vykuřovadel | 10 |
| 3 | Použití vykuřovadel | 14 |
| 4 | Nejznámější vykuřovadla | 17 |
| 4.1 | Santalovník bílý | 17 |
| 4.2 | Cedr | 17 |
| 4.3 | Durman | 18 |
| 4.4 | Eukalyptus | 19 |
| 4.5 | Guajak | 19 |
| 4.6 | Jantar | 19 |
| 4.7 | Kafr | 20 |
| 4.8 | Kadidlo | 20 |
| 4.9 | Myrha | 21 |
| 4.10 | Dračí krev | 22 |
| 4.11 | Damiána | 22 |
| 4.12 | Kopál | 23 |
| 4.13 | Pelyněk černobýl | 23 |
| 4.14 | Yerba Santa | 24 |
| 4.15 | Styrax | 25 |
| 4.16 | Šalvěj bílá | 25 |
| 4.17 | Mastix | 26 |
| 4.18 | Červené santalové dřevo | 26 |
| 4.19 | Jalovec | 26 |
| 4.20 | Skořice | 27 |
| 4.21 | Mandragora | 28 |
| 4.22 | Mák setý | 28 |
| 4.23 | Konopí | 29 |
| 4.24 | Benzoe | 29 |
| 4.25 | Badyán | 29 |

| | | |
|------|---------------------------|----|
| 4.26 | Balzámový strom | 31 |
| 4.27 | Borovice ocoté | 31 |
| 4.28 | Yzop | 32 |
| 4.29 | Rojovník | 32 |
| 4.30 | Rozmarýn | 33 |
| 4.31 | Koka | 33 |
| 4.32 | Kakao | 34 |
| 4.33 | Hřebíček | 34 |
| 4.34 | Pěnišník | 35 |
| 4.35 | Onycha | 35 |
| 4.36 | Vykuřovací směsi | 36 |
| | Závěr | 43 |
| | Seznam použité literatury | 44 |
| | Seznam obrázků | 49 |

Úvod

Rituální vykuřování patří mezi tradiční praktiky, které se vyskytují v mnoha kulturách po celém světě. Tyto praktiky obvykle zahrnují spalování různých druhů bylin, pryskyřic a jiných aromatických látek, aby se vytvořil kouř s určitými vůněmi a vlastnostmi.

Cílem rituálního vykuřování může být čištění a ochrana prostor, odstraňování negativní energie, posilování duchovních sil, zlepšení koncentrace, uvolnění napětí a podobně. Každá kultura má své vlastní tradiční byliny a pryskyřice, které se používají k rituálnímu vykuřování.

V poslední době se stále více lidí zajímá o tradiční rituální vykuřování a jejich účinky na psychiku a pohodu. Práce na téma rituálního vykuřování se zaměřuje na studium různých druhů bylin a pryskyřic používaných k rituálnímu vykuřování, jejich vlastnosti a účinky. Dále se práce bude věnovat také historickému vývoji rituálního vykuřování a jeho spojení s náboženstvím a duchovním rozvojem.

Cílem této práce je poskytnout ucelený pohled na téma rituálního vykuřování a přispět k lepšímu porozumění jeho významu a využití v různých kulturách po celém světě.

1 Co jsou vykuřovadla

Vykuřovadlo je jakýkoliv materiál, který při spalování uvolňuje do vzduchu vůně a aromatické látky. Tato definice zahrnuje širokou škálu látek, včetně pryskyřic, dřeva, bylin a éterických olejů.

Pryskyřice, jako například kopálová pryskyřice nebo kadidlo, jsou běžně používaná vykuřovadla. Tyto pryskyřice mají přirozeně výrazné vůně a jsou často spojovány s rituálními a náboženskými obřady. Dřevo, jako například santalové dřevo nebo cedrové dřevo, je také často spalováno pro své příjemné aroma. Rostliny a byliny, jako například levandule, rozmarýn nebo šalvěj, jsou oblíbené pro své léčivé vlastnosti a příjemné vůně.

Vykuřovadla jsou k dispozici ve formě čistých surovin, ale také ve formě vonných směsí, tyčinek, kuželů nebo mastiček. Tyto produkty se používají při různých příležitostech, včetně náboženských ceremonií, meditace, aromaterapie nebo jednoduše k očištění a provonění prostoru. (Lhotská, 2018)

Vůně mají vliv na naši náladu a emoce. Mohou nás uklidnit, povzbudit nebo vyvolat vzpomínky na minulé zážitky. Vůně mohou také ovlivnit naše vnímání světa kolem nás. Například vůně citrusů může být spojena s čistotou a svěžestí, zatímco vůně koření může evokovat pocit tepla a pohody. Vůně, se také často používají k vytváření atmosféry v různých prostorách. Například vůně levandule se často používá v ložnicích, aby pomohla uklidnit a zlepšit spánek, zatímco vůně máty se často používá v kancelářích a studovnách, aby pomohla zvýšit soustředění. (Makulová, 2019)

Vůně mohou být použity také k léčbě různých zdravotních problémů, jako jsou bolesti hlavy, úzkost a deprese. Mezi nejoblíbenější vůně pro terapeutické účely patří levandule, eukalyptus, máta a růže. (Polívková 2020)

Vykuřování a vůně se spojují již tisíce let. V různých kulturách byly používány různé byliny a koření, aby se zvýšila kvalita vzduchu a vytvořila se příjemná vůně.

Vykuřování se stalo součástí mnoha rituálů a obřadů, jako je například saunování ve Finsku nebo indiánské ceremonie s kouřem.

Využití tepla a vůní může mít řadu pozitivních účinků na lidské zdraví, jako je například uklidnění a snížení stresu. Využití vůní a bylin v rámci vytápění se stalo součástí moderní aromaterapie. Některé vůně, jako je levandule nebo eukalyptus, jsou známé svým uklidňujícím účinkem a mohou pomoci při nachlazení a respiračních problémech. (Polívková 2020)

Při výběru vykuřovadla je důležité zvážit, jaký účel má mít - například odstraňování zápachu, uklidňování nebo oživení energie. Také je důležité zvážit, jaká vůně se vám líbí a jaká může mít pozitivní vliv na vaše zdraví.

Pokud používáte kadidlo, je důležité vybrat správný druh uhlíku, který bude výhřevnější a umožní kadidlu hořet rovnoměrněji.

Pokud používáte aromalampu, dejte pozor na to, aby byla umístěna na bezpečném místě a aby byl dostatečný prostor kolem ní pro proudění vzduchu

Při použití vonných tyčinek dejte pozor, aby byly umístěny na bezpečném místě a aby nebyly příliš blízko hořlavým materiálům.

2 Historie používání vykuřovadel

Samotné rituální vykuřování je velmi starodávná praxe, která se vyskytuje v různých kulturách po celém světě. Historie rituálního vykuřování sahá až do starověku a první zmínky o této praxi pocházejí z Indie a Číny.

Vykuřování je pravděpodobně jedním z nejstarších rituálů spojených s lidskou kulturou. Už v pravěku a starověku lidé objevili, že hořící rostliny, dřevo a pryskyřice uvolňují příjemné vůně a kouř, který má rituální a čistící účinky.

V mnoha starověkých kulturách, jako byly starověký Egypt, Mezopotámie, Indie, Čína a starověké Řecko a Řím, se vykuřování používalo při náboženských obřadech, léčení, pohřebních obřadech a osobních rituálech.

Starověký Egypt projevoval značný zájem o používání vonných esencí a kuřidel nejen pro osobní hygienu a rituální účely, ale také pro spojení s božstvy a vyjádření úcty k nim. Vonné látky hrály klíčovou roli v každodenním životě starověkých Egypťanů. Používaly se nejen pro osobní hygienu, ale také jako součást rituálů, náboženských obřadů, a dokonce obchodních transakcí.

Byly používány při uctívání božstev a při obřadech spojených s důležitými událostmi jako byly narozeniny, svatby či pohřby. Egyptské voňavky se často vyráběly z mazlavých substancí, které obsahovaly vonné oleje, pryskyřice a další aromatické látky. Tyto směsi byly aplikovány na tělo, obětní předměty a byly také spalovány jako kadidlo.

Faraoni a významné osobnosti v egyptské společnosti často finančně podporovali expedice za vonnými látkami, které se prováděly za účelem získání vzácných surovin pro výrobu voňavek a kuřidel.

Vonné látky nebyly pouhými předměty každodenní potřeby, ale byly vnímány jako prostředek k dosažení vyššího stavu vědomí a spojení s transcendentními silami.

Výroba vonných látek byla důležitou součástí starověkých ekonomik. Zahrnovala sběr surovin, jako byly pryskyřice, koření a vonné rostliny, a následnou extrakci esencí pro výrobu olejů, masť a kadidel. Obchod s vonnými látkami byl často mezinárodní záležitostí, kdy se suroviny a hotové produkty vyvážely a dovážely mezi různými regiony a kulturami.

Vonné látky byly symbolem bohatství, moci a duchovního poznání. Osoby schopné si dovolit drahé vonné esence a oleje byly často vnímány jako vysoce postavené členy společnosti nebo duchovní vůdci.

Používání vonných látek bylo také spojováno s rituály očištění, regenerace a transformace, které symbolizovaly nový začátek a duchovní obrození. (Veselý, 1998)

Ve starověkém Babylónu bylo používání vonných látek a kuřidel běžné nejen v náboženských obřadech, ale také v každodenním životě. Zmínky o tomto používání najdeme například v Eposu o Gilgamešovi, kde se hovoří o vykuřování cedrovým dřevem a myrhou na počest boha Ea, a na trzích se obchodovalo s asi 200 druhy vonných ingrediencí.

V Bibli, zejména ve Starém zákoně, najdeme četné zmínky o aromatických látkách a kuřidlech, které byly používány v různých náboženských obřadech a rituálech. Zmiňují se zde například myrha, kadidlo, aloe, kasie, cedr, cypřiš, santal a mnoho dalších. Tyto látky měly symbolický význam a byly spojovány s uctíváním božstev a spirituálními praktikami. (Veselý, 1998)

Vonné látky a kuřidla hrály klíčovou roli v náboženských obřadech a rituálech. Byly spojeny s uctíváním božstev, modlitbami a oběťmi.

Záznamy naznačují, že různé druhy vonných látek byly používány k vykuřování božstev, jakož i k rituálním obětem a modlitbám. Například v Eposu o Gilgamešovi se zmiňuje vykuřování cedrovým dřevem a myrhou na počest boha Ea.

Vonné látky a kuřidla nebyly používány pouze v náboženských obřadech, ale také ve všedním životě. Byly součástí každodenních rituálů a ceremonií.

Na trzích bylo možné najít různé druhy vonných ingrediencí, což naznačuje, že byly široce dostupné a používané. Vonné látky měly symbolický význam a byly spojeny s různými aspekty náboženství a duchovní praxe. Používaly se k vyvolávání specifických božstev, k očištění nebo posvěcení prostoru a k zajištění blahobytu a ochrany.

Například kadidlo bylo považováno za prostředek komunikace s bohy a bylo často používáno při obřadech uctívání. (Veselý, 1998)

Vonné látky a kuřidla hrály důležitou roli i v náboženských obřadech a rituálech starověkých Řeků. Byly spojeny s uctíváním božstev a rituálními oběťmi.

Různé druhy vonných látek byly používány při obřadech a slavnostech k vyvolávání specifických božstev nebo k posílení duchovního spojení s nadpřirozenými bytostmi. Vonné látky měly v řecké kultuře hluboký symbolický význam a byly považovány za médium k dosažení duchovního poznání a komunikace s božstvy.

Různé druhy vonných látek byly spojeny s různými božstvy a měly specifický rituální význam. Například kadidlo bylo často používáno při obřadech uctívání slunečního boha Héliá nebo boha lékařství Asklépia.

Vonné látky a kuřidla nebyly používány pouze v náboženských obřadech, ale také ve všedním životě. Byly součástí každodenních rituálů a ceremonií, jakož i soukromých oslav a večírků.

Tyto látky byly také považovány za důležitou součást léčivých a kosmetických prostředků a byly používány k očištění a posvěcení těla. (Veselý, 1998)

V Indii se rituální vykuřování, známé také jako "aarti", praktikuje v hinduistických chrámech a během náboženských obřadů. Aarti zahrnuje zapálení vonných tyčinek nebo kadidla a jejich kroucení v kruhu před obrazem boha nebo bohyně. Tento rituál se provádí jako symbol respektu a oddanosti k bohům a také jako způsob očištění prostoru a zahnání zlých sil. (Schultes 2000)

Podobně se rituální vykuřování praktikuje i v buddhistických a taoistických chrámech v Číně. Zde se kromě vonných tyčinek používají také aromatické byliny a koření. Tyto vonné látky mají podobně jako v Indii symbolický význam a slouží k očištění a uklidnění mysli.

Bez vonných látek se neobešly ani staré americké civilizace. Rituálnímu vykuřování mnoho druhů rostlin a látek, včetně balzámu, styraxu, kopálu, vanilky a kakaá. Tyto látky hrály důležitou roli v jejich náboženských ceremoniích a rituálech spojených s uctíváním bohů, komunikací s duchy předků a léčením.

Samotný výběr a používání vonných látek ve starých amerických civilizacích bylo velmi rozmanité a často spojeno s různými rituály, obřady a léčebnými praktikami.

Tabák hrál klíčovou roli v rituálech a obřadech mnoha indiánských kmenů po celé Americe. Byl považován za posvátnou rostlinu, která umožňovala komunikaci s bohy a duchy předků. Tabákový kouř byl často používán jako forma modlitby nebo prosby o ochranu a posvátná ochrana. Každý kmen mohl mít své vlastní rituály a způsoby užívání tabáku.

Kromě halucinogenních rostlin byly také používány různé aromatické byliny, jako například borovice, jalovec a bílá šalvěj, pro své vonné vlastnosti a léčebné účinky. Tyto byliny mohly být používány k vykuřování při rituálech, k očišťování prostoru nebo k léčení nemocí.

Celkově lze říci, že využívání vonných látek ve starých amerických civilizacích bylo velmi rozmanité a každý kmen měl své vlastní tradice a rituály spojené s těmito látkami. Od tabáku a durmanu, které měly silné halucinogenní účinky a byly považovány za posvátné, po aromatické byliny, které byly používány k léčebným účelům a vykuřování při náboženských ceremoniích, vonné látky hrály důležitou roli v životě a kultuře původních amerických kmenů. (Veselý, 1998)

V České republice se vykuřování, ačkoliv není přímo součástí tradičního náboženského ceremoniálu, praktikuje v mnoha oblastech jako součást lidového folklóru. V českých a moravských vesnicích se například tradičně vykuřují domy a stáje, aby se ochránily před nemocemi a zlými duchy. Kromě toho se vonné byliny a kadidlo používají také jako součást různých rituálů a obřadů, například při oslavách svátků nebo svatebních obřadech. O Vánocích se tradičně pálí purpura a zapalují františky. Purpura je směs voňavých bylin a koření, která se teplem rozvoní. Patří do ní např. levandule, máta, muškátový oříšek, meduňka, mateřídouška, tymián, majoránka, šalvěj, rozmarýn, kmín, anýz, fenykl, oregano, květy růží, heřmánku, suché květy různých rostlin, např. růží, měsíčku či chrpy, jehličí, listy maliníku, jahodníku, ostružiníku či borůvčí. Většinou nechybí ani skořice a hřebíček, vhodná je i trocha jehličí. Fantazii se meze nekladou, na trhu tak seženete více druhů směsí. Podobné vůně pocházejí z dob Keltů, kteří pálili na ohni voňavé jehličí. (Sokolová, 2022)

Tradice pálení vonných františek pochází z česko-německého pohraničí, a to především z Krušnohoří. Je stará tři sta let, ovšem obliba vůně kadidla sahá mnohem hlouběji do prastarých dob, kdy se s jeho pomocí vykuřovaly a očišťovaly příbytky na přelomu starého a nového roku.

Vůně kadidla, která je pro františky typická, se tak přenesla z chrámů i do rodinných příbytků. Kadidlo neboli olibanum bylo jedním z darů, které přinesli tři králové právě narozenému Ježíškovi. (Sokolová, 2022)

Obchodování s vykuřovadly v České republice je poměrně rozšířené, a to zejména v oblasti esoteriky, wellness a alternativní medicíny. Existuje řada specializovaných obchodů, online obchodů a trhů, kde lze zakoupit různé druhy vykuřovadel, včetně pryskyřic, bylin, vonných tyčinek a kuželků. Tyto výrobky jsou často nabízeny jako součást rituálů, meditace, aromaterapie nebo prostě jako prostředek k vytvoření příjemné vůně v domácnosti.

Některé specializované obchody mohou nabízet i exotičtější druhy vykuřovadel, které pocházejí z různých kultur a tradic. V posledních letech roste také zájem o tradiční a přírodní produkty, což může vést k rozšíření nabídky vykuřovadel v různých obchodech se zdravou výživou nebo přírodní kosmetikou.

Celkově lze tedy říci, že rituální vykuřování má velmi hluboké kořeny v různých kulturách po celém světě a jeho význam a symbolika se mohou lišit v závislosti na konkrétních tradicích a náboženstvích. (Ratsch 2015)

3 Použití vykuřovadel

Při výběru vykuřovadla je důležité zvážit jeho účel. Existuje mnoho druhů vykuřovadel, jako jsou kadidla, aromalampy, vonné tyčinky a esenciální oleje. Každé z nich má své vlastnosti a účinky na lidskou psychiku a zdraví.

Kvalita materiálů je důležitá, proto je důležité si vybírat kvalitní vykuřovadla. Pokud používáte vonné tyčinky, je důležité zkontrolovat, zda jsou tyčinky dostatečně vonné a zda jsou kvalitní. U aromalampy je důležité vybírat kvalitní vonné oleje a u kadidel zase zkontrolovat, zda jsou bez syntetických přísad.

Správný způsob používání vykuřovadel je klíčový. Je důležité používat správné množství vonných látek, aby nedocházelo k přílišnému kouření a nebylo vdechováno příliš mnoho vonných látek. Je také důležité nechat vykuřovadlo v dostatečné vzdálenosti od hořlavých materiálů a nikdy je nenechávat bez dozoru. (Polívková 2022)

Pokud máte alergie nebo astma, měli byste zvážit použití nevonných vykuřovadel, jako jsou elektrické nebo ultrazvukové difuzéry, které mohou být šetrnější k citlivým jedincům. Při výběru vonného oleje nebo kadidla je důležité brát v potaz jeho účinky na lidskou psychiku a zdraví. Některé oleje mohou například pomoci s nespavostí, stresovými situacemi nebo nachlazením. Je také důležité pamatovat na to, že vonné látky mohou ovlivnit náladu a některé druhy olejů nebo kadidel mohou být kontraindikovány pro těhotné ženy, kojící matky nebo lidi s určitými zdravotními problémy.

V neposlední řadě je důležité vyvarovat se přílišnému vystavování vonným látkám, protože mohou způsobovat podráždění nosu, očí nebo kůže. Je proto doporučováno používat vykuřovadla pouze v dobře větraných prostor

Je důležité vyvarovat se přílišnému množství vykouření, které může být škodlivé pro zdraví. Doporučuje se používat vykuřovadla v otevřených prostorech nebo v místnostech s dostatečným větráním.

Vykuřování může mít pozitivní vliv na psychiku a působit uklidňujícím a osvěžujícím způsobem. Je však důležité si uvědomit, že každý člověk vnímá vůně jinak a co je pro jednoho uklidňující, může pro druhého být dráždivé.

Pokud začínáme s vykuřováním, kromě samotného vykuřovadla budeme potřebovat několik základních pomůcek. Vykuřovadla lze rozdělit do tří základních skupin a to pryskyřice, byliny a dřeva. Každé z nich má určitá specifika. Vykuřování na uhlíku je vhodné pro pryskyřice a většinu dřev. Do vhodné nádoby nasypeme jemný písek, na něj postavíme uhlík, který opatrně zapálíme. Na tento uhlík nasypeme nejprve malé množství námi vybraného vykuřovadla, později můžeme přidávat podle našich potřeb.

Uhlíky na vykuřování jsou malé válcovité či kulaté uhlíky, které slouží jako zdroj tepla pro spalování vykuřovadel, jako jsou pryskyřice, byliny nebo aromatické směsi. Tyto uhlíky jsou obvykle vyrobeny z kokosové skořápky nebo jiných materiálů, které dokáží dlouho hořet a udržet si stálou teplotu.

Pro použití uhlíků na vykuřování se obvykle vezme malý kus uhlíku a položí se na ohniště nebo do nádoby vhodné pro spalování. Poté se na něj položí vybrané vykuřovadlo, které se pomalu rozpouští a uvolňuje aromatické látky a vůně do vzduchu. Tento proces umožňuje dlouhotrvající a kontrolované uvolňování vůní, které je často součástí různých rituálů, meditací nebo prostého provonění prostoru.

Některé pryskyřice tvoří velké množství kouře, proto vykuřovadlo dávkujeme opatrně a nezapomínáme větrat.

Pro vykuřování bylin se více hodí speciální pícka nebo aromalampa. Takto vznikne minimum kouře a vůně je decentní. Pícka se skládá z misky a kovového sítka, které tuto misku kryje. Do misky dáme čajovou svíčku a na sítko nasypeme vykuřovací směs.

Vykuřovadla můžeme často koupit ve formě tyčinek, kužilků, jehlánků nebo knotů. Při nákupu těchto vykuřovadel je stojánek na ně většinou součástí balení.

Obr.1 Misky na vykuřovadla
(foto vlastní 2022)



Obr.2 Nástroje na prášková
vykuřovadla (foto vlastní 2022)



Obr. 3 Stojánky na vonné tyčinky
(foto vlastní 2022)



4 Nejznámější vykuřovadla

V této kapitole Vás seznámím s nejznámějšími rostlinnými vykuřovadly. Zaměřila jsem se na významné druhy, které jsou často užívané během rituálního vykuřování, jejich léčivé účinky a kulturní a historické souvislosti používání. (Cunningham, 2002)

4.1 Santalovník bílý (*Santalum album*)

Je strom, který se původně vyskytuje v Indii, Nepálu, Bangladéši, Srí Lance a jiných částech jihovýchodní Asie. Je znám pro své dřevo a aromatické silice, které jsou využívány při výrobě parfémů, kosmetiky a léčiv.

Dřevo santalovníku bílého je tvrdé a aromatické, s jemnou a hedvábnou texturou. Je to cenný materiál, který se používá při výrobě různých předmětů, jako jsou hudební nástroje, sošky a řezby.

Silice ze santalovníku bílého se získávají destilací dřeva a jsou využívány jako přísada do mnoha parfémů a kosmetických výrobků. Tato silice má také tradiční využití v léčitelství, zejména v tradiční indické medicíně (Ayurveda), kde se používá k léčbě různých onemocnění, jako jsou infekce, kůžní problémy a stres.

Santalovník bílý je důležitou kulturní a náboženskou rostlinou v hinduismu a buddhismu, kde se jeho dřevo a silice používají při různých náboženských obřadech a meditacích. (Kavalířová, 2018)

Santalové dřevo, které se získává z jádra stromu, má charakteristickou dřevitou vůni, která je uznávaná po celém světě. Tato vůně je často popsána jako hřejivá, dřevitá, kořenitá a exotická. Santalové dřevo se používá k výrobě vonných tyčinek, vonných olejů a dalších vykuřovadel.

Santalovník bílý je však také ohroženým druhem kvůli nadměrné těžbě a nelegálnímu obchodu se santalovým dřevem. Tento fakt vedl k omezení těžby a snahám o ochranu tohoto vzácného stromu.

4.2 Cedr (*Cedrus* sp.)

Je stálezelený strom z čeledi borovicovitých, rostoucí v západní Asii a východní Evropě. Existuje několik druhů cedru, ale nejznámější jsou cedr himálajský (*Cedrus deodara*), cedr libanonský (*Cedrus libani*) a cedr atlaský (*Cedrus atlantica*). Cedr může dorůst výšky až 50 metrů a je známý svým aromatickým dřevem a vysokou odolností vůči hmyzu a hnilobě. Cedrové dřevo je oblíbené pro své vynikající vlastnosti, jako je

odolnost proti vlhkosti a škůdcům, a je často používáno pro výrobu nábytku, podlah, šindelů a dalších stavebních materiálů.

Cedrové dřevo má také specifickou vůni, což ho činí oblíbeným v parfumerii a aromaterapii. Cedrové oleje se používají pro zlepšení nálady a uklidnění. Dále se využívá pro výrobu koření, jako je například cedrový olej nebo cedrová moučka, která se přidává do různých pokrmů. V náboženství a mystice je cedr často spojován s pocitem klidu, rovnováhy a ochrany.

Cedr patří mezi oblíbená vykuřovadla díky své příjemné vůni a dlouhé historii užívání v různých kulturách po celém světě. Využívá se jak ve formě jehlic, tak i dřeva a pryskyřice. Jeho aromatické vlastnosti poskytují uklidňující a osvěžující atmosféru při vykuřování.

Při spalování cedrového dřeva nebo jehlic se uvolňují éterické oleje obsažené v rostlině, které napomáhají k relaxaci a meditaci. V mnoha kulturách je cedr spojován s posvátností a spirituální ochranou, což ho činí populárním vykuřovadlem při rituálních obřadech, modlitbách a meditacích. (Li, 2018)

Cedr je také známý svými antiseptickými vlastnostmi, což z něj dělá vhodné vykuřovadlo pro pročištění vzduchu a odstranění negativní energie z prostoru.

Například v japonské tradici se cedrové vykuřovadlo nazývá "sugi" a používá se při ceremoniích a rituálech k očištění prostoru a vytvoření harmonického prostředí. (Polívková, 2020)

4.3 Durman (*Datura sp.*)

Je rod rostlin z čeledi lilkovité, které obsahují psychoaktivní látky, jako jsou atropin, hyoscyamin a scopolamin. Rostou divoce po celém světě a jsou také pěstovány pro své estetické vlastnosti. Durman je považován za jedovatou rostlinu, která může způsobit halucinace, ztrátu paměti, zmatenost a jiné nebezpečné účinky, zejména při překročení doporučené dávky.

Používání durmanu se datuje až do pravěku a byl používán jako halucinogen v různých kulturách po celém světě. V některých kulturách byl durman používán jako lék, zejména na bolesti hlavy a reumatismus. V současné době se atropin a další látky obsažené v durmanu používají k léčbě některých zdravotních problémů, jako jsou například žaludeční vředy a Parkinsonova choroba.

Je důležité být opatrný při manipulaci s durmanem a konzumovat ho pouze pod dohledem zkušeného odborníka, protože vysoké dávky mohou být nebezpečné a dokonce smrtelné. (Ratsch, 2011)

4.4 Eukalyptus (*Eucalyptus* sp.)

Je rod stálezelených stromů a keřů, původem z Austrálie, ale v současnosti rozšířený po celém světě. Eukalyptus je známý pro své aromatické listy, které obsahují oleje s antiseptickými a protizánětlivými účinky. Tento olej se často používá v aromaterapii, v kosmetice a jako přísada do léčivých přípravků.

Existuje více než 700 druhů eukalyptů, s různou velikostí a tvarem listů a stromu, a také s různými vlastnostmi. Některé druhy jsou velmi odolné vůči požárům a jsou často vysazovány pro prevenci lesních požárů. Dřevo z eukalyptů je také oblíbené pro své pevnost, odolnost proti vodě a jako materiál pro stavbu a nábytek.

Eukalypty jsou také důležitou potravou pro koaly a další zvířata. Eukalyptus je však také znám jako invazní druh v některých oblastech, kde může konkurovat původním druhům a ohrožovat ekosystémy.

4.5 Guajak (*Guaiacum* sp.)

Je strom, který pochází z Karibiku a severního Jižní Ameriky a náleží do čeledi bobovité. Guajak dorůstá až 20 metrů a má kůru tmavě hnědé barvy. Listy jsou stálezelené, lesklé a kožovité. Plody jsou velké, dřevitější a obsahují semena.

Dřevo guajaku je velmi tvrdé, odolné a má výraznou vonnou vůni. Proto se často používá k výrobě dřevěných hudebních nástrojů, jako jsou například housle, violy, violoncella nebo kytary. Guajakové dřevo se také používá pro výrobu rukojetí nožů a dalších nástrojů, jako jsou například jehly na šití.

Kromě toho se guajak používá také v tradiční medicíně jako antiseptikum, diuretikum a projímadlo. Některé studie také naznačují, že guajak může mít protizánětlivé účinky a může být užitečný při léčbě některých druhů artritidy. (Ratsch, 2015)

4.6 Jantar

Je organická látka, která vzniká z pryskyřice stromů. Nejčastěji pochází z borovicových lesů a březových hájů. Jantar může mít různé barvy, včetně oranžové, hnědé, žluté a zelené. Vyskytuje se převážně v podobě malých kamenů nebo kuliček a je oblíbený pro svůj krásný vzhled.

Jantar se používá jako dekorační kámen a také jako surovina pro výrobu šperků a různých ozdob. Kromě toho má jantar také historický význam - byl využíván jako amulet a léčebný prostředek v tradiční medicíně po tisíce let. V některých kulturách byl považován za kámen slunce a byl spojován s posilováním vitality a pozitivní energií.

Jantar obsahuje kyselinu jantarovou, která má antiseptické a protizánětlivé účinky. V tradiční medicíně se jantar používá k léčbě bolestí kloubů, zánětů kůže a respiračních problémů. Moderní medicína však tyto účinky jantaru nepotvrzuje a nedoporučuje se používat jantar jako samostatný lék.

4.7 Kafr

Je bílý krystalický prášek s charakteristickým vůní, který se získává z lístků a větvíček stromu *Cinnamomum camphora*, který roste především v Asii. Kafr má mnoho různých využití a je využíván ve farmacii, kosmetice a potravinářském průmyslu. V islámských tradicích je vykuřování kafru běžnou praxí při různých ceremoniích a modlitbách. Věří se, že jeho vůně má očistný a povzbudivý účinek a může pomoci při koncentraci a meditaci. (Abdulwahid, 2015)

V medicíně se kafr používá jako analgetikum a protizánětlivé léčivo při bolestech svalů, kloubů a kůže. Má také antiseptické a antifungální vlastnosti a může být používán k dezinfekci a léčbě ran. Vzhledem k jeho schopnosti zlepšit krevní oběh a podpořit dýchací funkce, se kafr také používá v inhalátorech a jako přísada do některých léků. Kafr se také používá v kosmetickém průmyslu jako složka krémů, mastí a deodorantů. Má zklidňující a chladivé účinky na pokožku, což pomáhá zmírňovat podráždění a záněty. V potravinářství se kafr používá jako dochucovadlo a aromatická přísada, zejména v asijské kuchyni.

Je třeba dodat, že konzumace kafru může být toxická a dokonce smrtelná, protože má vysoký stupeň toxicity. Proto by se kafr neměl užívat vnitřně bez předchozí konzultace s lékařem.

4.8 Kadidlo

Je aromatická směs sloužící k ceremoniálnímu kouření v různých náboženských a kulturních tradicích, včetně křesťanství. V křesťanské liturgii se kadidlo používá od středověku k symbolickému čištění a posvěcení prostoru a lidí.

Tradičně se kadidlo skládá z pryskyřicových látek (např. boswellie, myrhy), koření (např. skořice, kardamon) a bylin (např. lípa, levandule). Tyto složky se smísí a poté se spálí na speciálním kadidlovém uhlíku. Někdy se do kadidla mohou přidávat také vonné byliny a koření, jako je skořice, hřebíček, levandule nebo jalovec, aby se získaly specifické vůně nebo účinky. Celkové složení kadidla se může lišit v závislosti na kulturních a náboženských tradicích, ale obecně se skládá z pryskyřice, dřeva a dalších vonných ingrediencí podle potřeby. Kadidlo se uchovává v uzavřených nádobách, aby si zachovalo svou vůni a kvalitu. (Van Vloten, 1901)

V křesťanské liturgii se kadidlo používá zejména při mších, bohoslužbách, pohřbech a dalších ceremoniích. Je symbolem modlitby a oběti, kterou věřící přinášejí Bohu. Při mši kněz kadidlo rozsypává a kouř z něj symbolizuje modlitbu a vůli Boha, která stoupá k nebi. V současné době se kadidlo vyrábí nejen v tradiční formě, ale také v moderních variantách, jako jsou například kadidlové tyčinky a vonné oleje. Ty jsou často používány ke kouření v domácnosti a k vytváření příjemné atmosféry. (Buzková 2019)

4.9 Myrha

Je pryskyřičná substance získávaná z kůry některých stromů rodu *Commiphora*, které rostou zejména v Africe a na Arabském poloostrově. Používá se jako aromatická složka v kosmetických a parfémových přípravcích, ale také v tradiční medicíně a náboženských rituálech.

V náboženských tradicích byla myrha využívána již ve starověkém Egyptě a později také v judaismu, křesťanství a islámu. V křesťanské liturgii se myrha používá jako jedna z tří darů při obřadu Tří králů, ale také jako součást kadidla a svatých olejů při mnoha dalších ceremoniích.

V tradiční medicíně byla myrha využívána zejména pro své protizánětlivé a anti-septické účinky. Používala se k hojení ran, bolestem zubů, zánětům dýchacích cest a dalším potížím. Dnes se myrha stále využívá jako složka některých léků a doplňků stravy. Rostliny rodu *Commiphora*, včetně druhu *Commiphora myrrha*, čelí několika hrozbám a výzvám, které ohrožují jejich přežití.

Ztráta přirozených habitatů v důsledku odlesňování, rozšiřování zemědělských ploch a urbanizace je jedním z hlavních faktorů ohrožujících populace rostlin *Commiphora*. Pryskyřice z druhu *Commiphora myrrha* se tradičně sbírá pro různé účely, což může vést k nadměrnému sběru a vyčerpání populací.

Některé druhy Commiphora jsou náchylné k infekcím a napadení škůdci, což může snížit jejich přežití a růst. Klimatické změny, včetně změn srážek a teplot, mohou ovlivnit rozšíření a vitalitu rostlin Commiphora. Nelegální sběr a obchod s pryskyřicí a dalšími produkty Commiphora může negativně ovlivnit populace těchto rostlin.

4.10 Dračí krev

Je populární druh vykuřovadla, které se tradičně používá při rituálech a magických praktikách. Pochází z kmene stromu dracena, který roste v Jižní Americe, Africe a na Arabském poloostrově. Když se strom zraní nebo poškodí, začne vylučovat lepkavou pryskyřici, která se sbírá a suší na slunci. Poté se z ní vyrábí malé kuličky nebo tyčinky, které se používají k vykuřování.

Dračí krev je oblíbené pro své silné a pronikavé aroma, které může pomoci s čištěním prostoru a odklánění negativní energie. Také se mu přisuzují ochranné vlastnosti a síla při rituálech zaměřených na sílu, moc a ochranu.

V posledních letech se Dračí krev stala populárním vykuřovadlem v České republice a lze ji najít v mnoha esoterických obchodech. Přestože má své kořeny v magických a rituálních tradicích, může být používána jako prostředek ke zvýšení pohody a uvolnění stresu i v každodenním životě.

4.11 Damiána (Turnera diffusa)

Je rostlina původem z Latinské Ameriky, která je známá svými povzbuzujícími a afrodiziakálními účinky. Damiánové listy a květy jsou používány jako přísada do různých nápojů, ale také se z nich vyrábí vykuřovadla pro rituální účely.

Damiánové vykuřovadlo má povzbuzující a relaxační účinky a používá se při různých rituálech a meditacích. Podle tradičního mexického folklóru dokonce může pomoci přivolat lásku a upevnit romantické vztahy.

Vykuřování Damiána se provádí spalováním suchých listů a květů rostliny, které uvolňují aromatický kouř s příjemnou, kořeněnou vůní. Damiánové vykuřovadlo lze použít samostatně nebo smíchané s jinými bylinami a pryskyřicemi pro vytvoření vlastního jedinečného rituálního mísy.

4.12 Kopál

Je aromatická pryskyřice pocházející z několika druhů stromů a keřů, včetně stromu *Copaifera*, *Bursera* a *Protium*. Nejvíce se vyskytuje v Jižní Americe a na Karibiku. Kopál byl používán již starověkými civilizacemi, včetně Aztéků a Mayů, kteří ho využívali jako kadidlo, léčivou mast a pro kosmetické účely.

Existuje několik druhů kopálu, například kopál *Copaifera* a kopál *Bursera*. Kopál *Copaifera* se získává z brazilského stromu *Copaifera langsdorffii*. Obsahuje méně aromatických látek než jiné druhy kopálu, ale je bohatý na terpeny, které jsou důležité pro jeho terapeutické vlastnosti. Kopál *Bursera* se získává ze stromu *Bursera simaruba* a má silnější vůni.

V současné době je kopál stále používán jako léčivá mast a jako přírodní lék na řadu zdravotních problémů, jako jsou záněty, krevní tlak, dýchací obtíže a bolesti svalů a kloubů. Je také používán v kosmetickém průmyslu pro své antimikrobiální vlastnosti a jako přísada do parfémů a vonných olejů. V některých zemích se kopál stále používá jako kadidlo při náboženských obřadech a rituálech. (Tisserand, 2014)

Ohrožení stromů produkujících kopál, jako jsou stromy rodu *Boswellia*, je dáno převážně nadměrným kácením a neudržitelnou těžbou pryskyřice. Ztráta přirozeného prostředí, nadměrná pastva dobytka a odlesňování jsou hlavními faktory ohrožujícími tyto stromy. Navíc změny v klimatu a rozšíření používání moderních pesticidů a herbicidů mohou také negativně ovlivnit růst a reprodukční schopnost těchto rostlin. Ohrožení kopálu má důsledky nejen pro ekosystémy, ale také pro tradiční kultury a obchod s vonnými látkami. (Moerman, 1998)

4.13 Pelyněk černobýl (*Artemisia vulgaris*)

Je aromatická rostlina z čeledi hvězdnicovité. Využívá se jako léčivá bylina a také jako koření do jídel.

V oblasti vykuřování se pelyněk černobýl používá jako jedna z mnoha bylin, které jsou součástí směsí na výrobu kadidel. Má silnou aromatickou vůni a má se za to, že má očistné účinky na prostor i na mysl. Ve starověkém Egyptě byl pelyněk používán jako součást mumií a jako lék na horečku a menstruační potíže.

Pelyněk se pěstuje na slunci nebo v polostínu, v dobře propustné půdě. Lze ho množit semeny, dělením oddenků nebo řízkováním. Pro léčebné účely se sbírají mladé listy a řízky. Pelyněk černobýl obsahuje mimo jiné hořčiny, silice, flavonoidy a tříslovinu, které mu dodávají jeho charakteristickou chuť a vůni. Pelyněk černobýl je známý

svým silným, pronikavým aroma, které je spojováno s rituálními a léčebnými praktickými. Listy a květy této rostliny jsou často spalovány jako součást rituálů či ceremonií pro své očišťující a uklidňující účinky. Vykuřování pelyňku může být spojeno s rituály pro odstranění negativní energie, očištění prostoru nebo meditaci.

Pelyněk černobýl má také dlouhou historii v tradiční medicíně. Je považován za léčivou rostlinu s antiseptickými, protizánětlivými a tonizujícími vlastnostmi. Využívá se při trávicích potížích, menstruačních obtížích, bolestech kloubů a svalů a také jako prostředek ke zklidnění a uvolnění. (Bown, 2003)

Pelyněk černobýl je obecně považován za invazivní druh, který může ohrozit původní druhy rostlin a biodiverzitu ve svém prostředí. Neřízený růst pelyňku může vést k vytlačení původní vegetace a snížení biodiverzity. (Tierra, 1998)

4.14 Yerba Santa (*Eriodictyon californicum*)

Také známá jako "svatá bylina", je rostlina původem z jihozápadních oblastí Severní Ameriky. Je to stálezelený keř, který roste až do výšky 1,5 metru. Má tmavě zelené listy a bílé až růžové květy, které kvetou v letních měsících.

Yerba Santa se tradičně používá jako rituální bylina při ceremoniích původních obyvatel Severní Ameriky. Lidé ji vykuřují, aby uvolnili její vonnou vůni, která pomáhá zlepšit náladu a zbavit se negativní energie. Má také léčivé účinky a používá se k léčbě různých zdravotních problémů, jako jsou dýchací potíže, suchý kašel, záněty průdušek, kašel a bolesti hlavy.

Yerba Santa má dlouhou historii v tradiční indiánské medicíně, kde se využívá jako léčivá bylina pro své protizánětlivé, expektorační a tonizující účinky. Listy této rostliny jsou bohaté na éterické oleje a flavonoidy, které přispívají k jejím léčivým vlastnostem. Yerba Santa je využívána při léčbě respiračních onemocnění, jako jsou kašel, bronchitida a nachlazení, a také k podpoře trávení a zklidnění zažívacího traktu.

Kromě rituálních a léčivých účelů se Yerba Santa používá také jako ingredience v parfémeh a kosmetických přípravcích. Je oblíbená pro svou jemnou a kořenitou vůni, která se snadno kombinuje s dalšími vonnými látkami. (Moore, 2003)

I když yerba Santa není běžně považována za ohroženou rostlinu, některé populace mohou být ohroženy ztrátou přirozeného prostředí kvůli lidské činnosti, jako je odlesňování a rozvoj zemědělství. Udržitelné hospodaření a ochrana přírodních oblastí jsou důležité pro zachování této důležité léčivé rostliny. (Tilford, 1997)

4.15 Styrax

Styrax je rod rostlin z čeledi Styracaceae, který zahrnuje stromy a keře s aromatickými pryskyřicemi. Existuje několik druhů styraxu, ale nejznámější jsou *Styrax benzoin* a *Styrax officinalis*.

Také známý jako storax, je rostlina původem z Asie a Středomoří. Tento strom je známý pro své aromatické pryskyřice, které se používají k výrobě kadidel a vonných olejů.

Pryskyřice storaxu se získávají z kůry a větví stromu. Jsou velmi aromatické a mají sladkou a kořeněnou vůni. V minulosti byly používány k léčbě kožních onemocnění a jako analgetikum. Dnes se storax používá především k výrobě vonných olejů a kadidel.

Vonné oleje získané z pryskyřice storaxu mají příjemnou vůni a jsou oblíbené v parfumerii. Také se používají v aromaterapii a při výrobě kosmetických přípravků.

Storaxové kadidlo má velmi příjemnou a uklidňující vůni. Používá se při meditaci, při rituálech a také jako prostředek k očištění prostoru od negativní energie. (Chevallier, 2016)

4.16 Šalvěj bílá (*Salvia apiana*)

Je aromatická rostlina původem z jihozápadních oblastí USA a Mexika. Tato rostlina patří do čeledi hluchavkovitých a vyrůstá v podobě keřů vysokých až 1,5 metru. Šalvěj bílá má velké, bílé, lehce plstnaté listy a bílé, vonné květy, které se objevují na koncích větví. Rostlina má výraznou aromatickou vůni, která se uvolňuje při tření nebo rozdrcení listů.

Šalvěj bílá je tradičním rituálním vykuřovadlem používaným americkými domorodci, především Indiány z oblasti Kalifornie. Má pověstné očistné účinky a používá se při různých rituálech a ceremoniích. Rostlina obsahuje éterické oleje, které mají antiseptické a dezinfekční účinky. Šalvěj bílá se také používá k léčení různých onemocnění, například jako prostředek proti nachlazení, bolestem hlavy nebo křečím.

Dnes je šalvěj bílá populární také v alternativní medicíně a aromaterapii, kde se používá jako prostředek k uvolnění stresu a uklidnění mysli. Vykuřování šalvějí bílé se stalo populární také v moderní kultuře, kde se používá jako prostředek k očištění prostoru a odstranění negativní energie. Šalvěj bílá má protizánětlivé, antiseptické a antioxidační vlastnosti, které jsou využívány v tradiční indiánské medicíně. Její listy jsou bohaté na éterické oleje a aromatické látky, které přispívají k léčivým účinkům. Šalvěj

bílá je tradičně používána k léčbě respiračních potíží, zažívacích obtíží a kožních problémů. Také se využívá k rituálnímu čištění a harmonizaci duchovní energie. (Moore, 2003)

4.17 Mastix (také známý jako mastich)

Je pryskyřičná látka, která se získává z druhů stromů rodu *Pistacia*, které rostou v oblastech Středomoří a Blízkého východu. Mastix se tradičně používá jako vykuřovadlo nebo aromatická látka pro kosmetiku a potravinářský průmysl. Má jemnou, svěží a kořenitou vůni, která se používá k očištění vzduchu a uklidnění mysli. V tradiční medicíně se mastix používá jako prostředek proti zánětu, bolesti, infekci a žaludečním problémům.

Mastix byl pravděpodobně tajnou přísadou egyptských vykuřovacích směsí kyphi. Při vykuřování se line z mastixu bílý kouř s příjemnou pryskyřičnou vůní, připomínající kadidlo. Masticha je tradičně používána jako součást vonných směsí a kadidel. Při spalování vydává masticha příjemnou vůni, která je charakteristická svou lehkostí a svěžestí. V Řecku a dalších středomořských zemích je masticha oblíbeným přísadou v cukrovinkách, dezertech a nápojích. (Rigopoulos, 2010)

4.18 Červené santalové dřevo (*Pterocarpus santalinus*)

Je druh stromu vyskytující se v jihovýchodní Asii, především v Indii, Indonésii a na Filipínách. Tento strom je známý pro své aromatické dřevo, které je hojně používáno v tradiční indické medicíně a také jako vonné dřevo a barvivo. Santalové dřevo je zvláště ceněno pro svou tmavě červenou barvu, která je způsobena přítomností santalinu, který se používá jako barvivo pro potraviny, kosmetiku a barvení látek. Tento druh dřeva je také oblíbeným materiálem pro řezbáře a výrobu luxusních nábytkových a dekoračních předmětů. Kvůli nadměrné těžbě a ztrátě přirozeného prostředí je santalové dřevo ohroženým druhem a je chráněno mezinárodními úmluvami.

4.19 Jalovec

Je jehličnatý strom nebo keř, který patří do čeledi cypřišovité. Je rozšířený v mírném pásmu severní polokoule a roste v Evropě, Asii a Severní Americe. Existuje několik druhů jalovce, ale nejznámější jsou *Juniperus communis* (jalovec obecný) a *Juniperus virginiana* (jalovec viržinský). Jalovec se používá v medicíně, kosmetice a kulinářství.

V tradiční medicíně se používají bobule jalovce, které mají diuretické účinky a pomáhají při trávicích potížích. Také se používají při léčbě artritidy, dně a zánětu močového měchýře.

V kosmetice se jalovec používá zejména pro své antiseptické vlastnosti. Jeho olej se používá v mnoha kosmetických výrobcích, jako jsou mýdla, šampony, krémy a parfémů. Jeho vůně je silná a dřevitá a často se používá jako součást pánských vůní.

Jalovec patří mezi rostliny, které se tradičně používají jako vykuřovadlo. Zejména se využívá jalovcového dřeva, které vytváří aromatický kouř s příjemnou vůní. Jalovec se často používá k vykuřování v saunách a parních lázních, ale také se může použít doma. Vykuřování jalovcem může mít čistící a dezinfekční účinky, podobně jako u jiných aromatických rostlin. Je však třeba mít na paměti, že při spalování jalovce může být uvolňován kouř, který může být dráždivý pro dýchací cesty, a proto by se neměl příliš často používat a měl by být vždy dobře větraný prostor, kde se kouř může rozptýlit.

4.20 Skořice

Skořice je aromatická koření a léčivá rostlina, která pochází z kůry stromu skořicovce pravého, známého vědeckým názvem *Cinnamomum verum* nebo *Cinnamomum zeylanicum*. Tento strom je domovem v jihovýchodní Asii, zejména na Srí Lance, a je známý svou charakteristickou vůní a sladkou, kořeněnou chutí.

Je jedním z nejstarších a nejrozšířenějších přírodních materiálů používaných jako vykuřovadlo po celém světě. Používá se jak ve spirituálních, tak v medicínských a kosmetických účelech.

V tradiční čínské medicíně se skořice používá k regulaci krevního oběhu a zlepšení trávení, a také k zlepšení imunitního systému. V hinduistické a buddhistické tradici se skořice používá k očištění prostoru od negativních energií a zlepšení psychického stavu.

Skořice se také používá v kosmetice díky svým antibakteriálním a protizánětlivým vlastnostem. V aromaterapii se skořice používá k zklidnění mysli, zmírnění stresu a napětí.

Pro použití jako vykuřovadlo se skořice obvykle rozele do jemného prášku nebo se používají skořicové tyčinky. Skořice může být vykuřována samostatně nebo

ve směsi s dalšími bylinami a pryskyřicemi, jako je kadidlo, mirra, benzoin nebo jalovec. Při spalování skořice vzniká jemná, sladká a kořeněná vůně, která pomáhá zlepšit náladu a uklidnit mysl. (Ranasinghe, 2013)

4.21 Mandragora

Mandragora, známá také jako mandragora obecná (*Mandragora officinarum*), je rostlina z čeledi lilkovitých (*Solanaceae*). Je to bylina s dlouhou historií v lidovém léčitelství a magii, často spojovaná s různými pověrami a legendami. Listy, kořeny a semena mandragory obsahují alkaloidy, které mají psychoaktivní účinky. Mandragora byla používána již v antických dobách v různých kulturách, včetně řecké, římské, egyptské a hebrejské. V některých kulturách byla považována za magickou rostlinu a byla spojována s různými náboženskými a mystickými praktikami.

Při použití mandragory jako vykuřovadla byly listy, kořeny nebo semena obvykle sušeny a poté spalovány, aby uvolnily svůj charakteristický aroma. Mandragora má velmi silnou vůni, která může být příjemná, ale také velmi intenzivní a mnozí ji považují za nevzhlednou. Mandragora se však již dnes příliš často jako vykuřovadlo nepoužívá, protože její použití může být nebezpečné a je regulováno zákony o omamných látkách.

Mandragora officinarum je ohrožený druh, částečně kvůli nadměrnému sběru pro léčebné účely a rituální použití. Rostlina vyžaduje specifické podmínky prostředí a její populace je často ovlivňována změnami v krajině a degradací přirozeného prostředí. (Ratsch, 2011)

4.22 Mak setý (*Papaver somniferum*)

Je rostlina, z níž se získává opium. Opium je silně návyková látka a jeho užívání je v mnoha zemích nelegální. Nicméně, někdy jsou z makových setů vyrobeny vykuřovadla, která mají mírnější účinky než samotné opium. Vykuřování makových setů má povzbuzující účinky na mysl a může pomoci uvolnit napětí. Opium z makových tobolek obsahuje různé alkaloidy, včetně morfinu a kodeinu, které mají analgetické a sedativní účinky. Bylo používáno k léčbě bolesti, ale také může mít závažné vedlejší účinky a vést k závislosti.

Avšak opět je třeba zdůraznit, že užívání opiových látek může mít závažné zdravotní následky a v některých zemích je dokonce trestné. Proto by se mělo používání

jakýchkoli látek, včetně makových setů, zvažovat s velkou opatrností a za přísných bezpečnostních opatření. (Valíček, 2000)

4.23 Konopí

Konopí (*Cannabis sativa*) je rostlina známá svými různými využitími, včetně léčebných, průmyslových a rekreačních. Květy a listy konopí obsahují psychoaktivní látku nazývanou THC (tetrahydrocannabinol), která má psychoaktivní účinky a je hlavní složkou marihuany. Sušené květy a listy jsou často kuřeny pro jejich psychoaktivní účinky.

Z konopných rostlin se získávají oleje a extrakty, které mohou být použity jako vykuřovadla. Tyto produkty mohou obsahovat různé složky konopí, včetně CBD (cannabidiol) a dalších kanabinoidů.

Může být používáno jako vykuřovadlo, především v rituálech spojených s posilováním intuice a uzemněním. Listy a květy se suší a poté spalují v kadidle, což uvolňuje aroma a má uklidňující účinky. Nicméně je třeba poznamenat, že konopí je v mnoha zemích ilegální a jeho použití může mít právní následky. (Valíček, 2000)

4.24 Benzoe

Je aromatická pryskyřice, která se používá jako vykuřovadlo při různých rituálech a ceremoniích. Tato pryskyřice pochází ze stromů rodu *styrax*, které rostou v Asii a Americe.

Benzoe má sladkou a bohatou vůni s kořeněnými tóny a bývá často používána jako základní složka pro výrobu parfémů, vonných svíček a dalších kosmetických produktů. V náboženských rituálech se benzoe používá kvůli svému očištnému a harmonizujícímu účinku na psychiku a na celkovou atmosféru rituálu. Benzoe je také oblíbená v tradiční medicíně a má protizánětlivé, antibakteriální a hojivé účinky.

4.25 Badyán (*Illicium verum*)

Známý také jako badyán čínský nebo anýz hvězdnatý, je stálezelený strom pocházející z jižní Číny a severního Vietnamu. Jeho charakteristické hvězdicovité plody se používají jako koření a mají intenzivní aromatickou chuť a vůni. Badyán je oblíbeným ingrediencí ve východoasijské kuchyni a také ve farmaceutickém a parfémovém průmyslu. Je to poměrně odolný strom, který roste ve vlhkých lesích v subtropických oblastech Číny a Vietnamu. Nicméně jako všechny rostliny, i badyán může být ohrožen

ztrátou přirozeného prostředí v důsledku odlesňování, změn klimatu a nadměrného sběru.

Plody badyánu obsahují éterický olej s hlavní složkou anetholem, který dodává charakteristickou chuť a vůni. Tyto plody se mohou také používat k vykuřování a aromaterapii, kde uvolňují lahodnou vůni. Badyán je také známý pro své léčivé vlastnosti a je používán v tradiční čínské medicíně k podpoře trávení, zmírnění bolesti a dalším účelům. Éterický olej z badyánu je také součástí některých vonných směsí a může být použit při vykuřování pro své povzbudivé a osvěžující účinky na mysl a tělo.

4.26 Balzámový strom (*Myroxylon balsamum*)

je stromo původem z tropických oblastí Střední a Jižní Ameriky, včetně zemí jako Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua a Kolumbie. Je známý svou aromatickou pryskyřicí, která se získává ze stromu a používá se jako léčivá substance, parfémová složka a také ve vykuřovadlech.

Tento strom je známý svou schopností produkovat balsamickou pryskyřici, která má léčivé a antiseptické vlastnosti. Tato pryskyřice je často sbírána z kůry balzámového stromu a používá se v tradiční medicíně jako prostředek proti zánětům, infekcím a kožním problémům.

Co se týče ohrožení, některé druhy balzámového stromu mohou být v některých oblastech ohroženy kvůli nadměrnému kácení a ztrátě přirozeného prostředí. Je důležité provádět udržitelné lesnické praktiky a ochraňovat tyto stromy, aby bylo zajištěno jejich přežití pro budoucí generace.

4.27 Borovice ocoté (*Pinus oocarpa*)

Je druh borovice, který je známý svou aromatickou pryskyřicí, která je získávána z kmene stromu. Tato pryskyřice má silnou vůni a často se používá jako vykuřovadlo nebo přísada do éterických olejů. Používá se při ceremoniích, rituálech nebo jako součást aromaterapie kvůli svým očišťujícím a osvěžujícím vlastnostem.

Pryskyřice z borovic je další formou vykuřovadla, která se získává z různých druhů borovic. Obsahuje éterické oleje a aromatické látky, které mohou mít blahodárný vliv na duševní a fyzickou pohodu. Pryskyřice se zpravidla sbírá ze zářezů na kmenech stromů a poté se suší a zpracovává pro další použití.

Tyto druhy borovic jsou běžně dostupné a jsou využívány lidmi po celém světě nejen jako vykuřovadla, ale také jako přírodní léčiva a prostředky k aromaterapii. Jejich vůně přináší do prostředí příjemnou atmosféru a pomáhá uvolnit napětí a stres.

4.28 Yzop (*Hyssopus officinalis*)

Je aromatická bylina s bohatou historií využití v tradiční medicíně, kulinářství a rituálních praktikách. Z hlediska vykuřování je yzop ceněný pro svou výraznou vůni a rituální význam.

Yzop se často používá jako součást vykuřovacích směsí pro své povzbuzující účinky a schopnost očistit a zharmonizovat prostor. Jeho aromatické vlastnosti jsou známy jako povzbudivé, osvěžující a uklidňující. Při vykuřování může yzop pomoci odstranit negativní energii a přinést do místnosti pocit klidu a pohody.

Kromě vykuřování se yzop také využívá ve formě čajů, éterických olejů a bylinných přípravků pro své léčivé vlastnosti. Je známý svým antiseptickým, protizánětlivým a expektoračním účinkem, a je tradičně používán k podpoře dýchacího systému a k léčbě různých respiračních potíží.

4.29 Rojovník (*Boswellia spp.*)

Je stálezelený strom nebo keř, který roste především v suchých, subtropických a tropických oblastech Afriky, Asie a Blízkého východu. Existuje několik druhů rojovníku, ale nejznámější jsou druhy *Boswellia sacra*, *Boswellia serrata* a *Boswellia carterii*.

Nejcennější částí rostliny je pryskyřice, která se získává z řezu do kůry stromu. Tato pryskyřice se používá jako léčivá a vonná látka v tradiční medicíně, aromaterapii, parfumerii a náboženských obřadech.

Pryskyřice rojovníku má protizánětlivé, analgetické a antiseptické vlastnosti. Je používána k léčbě různých onemocnění, jako jsou artritida, astma, kožní problémy a další. Pryskyřice obsahuje aromatické látky, které při spalování uvolňují příjemnou vůni. Tato vůně je oblíbená ve světě parfémů a aromaterapie.

Ničení přirozeného prostředí: Rozsáhlé odlesňování a ničení přirozeného prostředí v oblastech, kde rojovník roste, může vážně ohrozit jeho populaci.

Neudržitelná těžba pryskyřice může vyčerpat populaci rojovníku a ohrozit jejich existenci. Pro ochranu rojovníku je důležité provádět udržitelnou těžbu pryskyřice, chránit přírodní habitat rostliny a podporovat programy zalesňování a obnovy degradovaných oblastí.

4.30 Rozmarýn (*Rosmarinus officinalis*)

Je aromatická bylina, která se využívá nejen jako koření v kuchyni, ale také pro své léčivé vlastnosti a jako vykuřovadlo. Zde je podrobnější pohled na jeho vlastnosti a využití. Rozmarýn je oblíbené koření v mnoha kuchyních po celém světě. Jeho výrazná chuť a aroma se skvěle hodí k dochucování různých pokrmů, zejména masových, bramborových a zeleninových jídel.

Rozmarýn obsahuje éterické oleje, které mu dodávají charakteristickou vůni a mají léčivé účinky. Má protizánětlivé, antioxidační a antiseptické vlastnosti. V tradiční medicíně se používá k léčbě zažívacích potíží, bolestí hlavy, nachlazení a revmatismu.

Rozmarýnové větvičky se často používají jako vykuřovadlo. Při spalování uvolňují aromatický kouř, který napomáhá vytvářet příjemnou atmosféru, stimulovat mysl a zvyšovat energii.

4.31 Koka (*Erythroxylum coca*)

Je rostlina původem z jižní Ameriky, zejména z Peru, Bolívie a Kolumbie. Je známá především svými psychoaktivními vlastnostmi a historickým využitím mezi původními obyvateli And.

Koka je tradiční plodinou v Andách, kde ji místní lidé konzumují v různých formách, včetně žvýkání listů. Koka působí jako mírné stimulant, který pomáhá snižovat únavu, zvyšovat energii a zlepšovat vytrvalost. Koka má v místní medicíně dlouhou historii. Místní lidé ji používali k léčbě různých onemocnění, jako jsou zažívací potíže, bolesti hlavy, vysoká nadmořská výška a další.

Koka obsahuje alkaloidy, jako je kokain, které mají psychoaktivní účinky. Kokain je známý pro své stimulační a euforické účinky, což ho činí populárním návykovým látkou. Kvůli obsahu kokainu je koka kontroverzní rostlinou. Zákazy a regulace komerčního pěstování koky byly zavedeny ve snaze kontrolovat výrobu kokainu.

Pro mnoho původních kmenů v Andách je koka nedílnou součástí tradičního způsobu života. Narušení tohoto způsobu života může mít negativní dopady na jejich kulturu a společnost.

Zachování koky vyžaduje komplexní přístup, který zohledňuje jak potřeby místních komunit, tak i zájmy ochrany životního prostředí a boje proti nelegální drogové výrobě.

4.32 Kakao (*Theobroma cacao*)

Strom původem z tropických oblastí Ameriky, především z oblastí Střední a Jižní Ameriky. Plody kakaa jsou velké, oválné a mají hnědou slupku. Z jejich semenného jádra se vyrábí kakao, které je známé svou charakteristickou chutí a vůní.

Kakao se používá na výrobu čokolády, kakaa, kakaa v prášku a dalších cukrovinek a potravin. Čokoláda je jedním z nejoblíbenějších dezertů a sladkostí po celém světě. Kakao se používá k přípravě horkých nápojů, jako je horká čokoláda. Je oblíbený pro svou bohatou chuť a čokoládovou arómu.

Olej z kakaových bobů se používá v kosmetickém průmyslu k výrobě krémů, balzámů na rty a dalších produktů pro péči o pleť a vlasy. Kakao má hydratační vlastnosti a je bohaté na antioxidanty.

V některých kulturách je kakao používáno v tradiční medicíně k léčbě různých zdravotních problémů, jako jsou zažívací potíže a únava. (Ratsch,2015)

Pěstování kakaa vyžaduje tropické podmínky a stabilní životní prostředí. Změny v klimatu a odlesňování mohou ohrozit přirozené prostředí, ve kterém kakaovníky rostou.

4.33 Hřebíček (*Syzygium aromaticum*)

Je aromatická kořenící látka, která se získává ze sušených květních poupětí stromu hřebíčkovce (*Syzygium aromaticum*). Jeho intenzivní vůně a chuť se běžně používají jako koření v kuchyni po celém světě, zejména v asijských, afrických a středozemních kuchyních.

V některých kulturách se hřebíček také používá jako součást rituálního vykuřování. Jeho silná a příjemná vůně může být vnímána jako podnět k relaxaci a klidu, což může přispět k vytvoření příjemné atmosféry pro meditaci, modlitbu nebo jiné spirituální činnosti.

Pokud jde o použití hřebíčku jako vykuřovadla, může se použít buď samostatně, nebo ve směsi s jinými vonnými látkami, jako jsou byliny, pryskyřice nebo éterické oleje. K jeho aktivaci stačí zapálit hřebíček a nechat ho hořet, aby uvolnil svou vůni do okolí. Pro vykuřování se běžně používají sušené květní poupětí hřebíčkovce. Tyto poupata se mohou používat samostatně nebo v kombinaci s jinými vonnými látkami, aby se vytvořila specifická vůně.

Hřebíček se často kombinuje s dalšími vonnými látkami, jako je skořice, muškátový oříšek nebo citrusové plody, aby se vytvořila komplexnější vůně. Tato směs může být

použita pro různé účely, včetně rituálních obřadů, meditace, relaxace nebo prostě k tomu, aby naplnila domov příjemnou vůní. (Javorová, 2024)

4.34 Pěnišník (*Rhododendron anthopogon*)

Je druh rododendronu, který se vyskytuje v Himálaji, zejména v Nepálu, Bhútánu, Indii a Tibetu. Tento druh je známý svými aromatickými vlastnostmi a využívá se v tradiční medicíně a také jako vykuřovadlo. *Rhododendron anthopogon*, známý také jako "Sugandha Bala" nebo "Sugandha Kokila", je stálezelený keř nebo malý stromek, který roste v pásmu Himálaje v nadmořských výškách od 2000 do 4000 metrů. Tato rostlina má charakteristické malé, kožovité listy a bílé až růžové květy, které vykazují výraznou, kořenovou vůni.

V některých kulturách Himálaje se tato rostlina používá k výrobě vonných tyčinek nebo kuželů, které se spalují jako vykuřovadlo při náboženských obřadech, meditaci nebo pro čištění prostoru.

V tradiční medicíně je *Rhododendron anthopogon* široce využíván kvůli svým léčivým vlastnostem. Rostlina obsahuje esenciální oleje, které jsou hojně využívány ve formě extraktů, esencí a vonných olejů. Tyto látky mají antiseptické, antibakteriální a protizánětlivé vlastnosti a jsou používány k léčbě různých zdravotních obtíží, včetně respiračních potíží, zažívacích problémů a kožních onemocnění.

Nicméně je třeba zdůraznit, že některé druhy rododendronu, včetně *Rhododendron anthopogon*, obsahují látky, které mohou být toxické a nebezpečné, pokud se konzumují nebo používají nevhodným způsobem. Proto je důležité používat tyto rostliny s opatrností a respektovat tradiční způsoby, jakými byly historicky využívány v daných kulturách. (Makulová, 2018)

Na závěr této kapitoly bych ráda uvedla vykuřovadlo, které není rostlinného původu. Jedná se o vykuřovadlo onycha pocházející ze schránek mořských měkkýšů.

4.35. Onycha

Je jedno z nejstarších známých vykuřovadel a pochází z mořských plžů rodu *Strombus*. Toto vykuřovadlo se používalo již v antickém Řecku a Římě a také v náboženstvích Blízkého východu. Onycha má sladkou a kořeněnou vůni s nádechem vanilky a často se používá v kombinaci s dalšími vonnými látkami. Kromě náboženských obřadů se onycha používá také v parfumerii a aromaterapii. V současné době se onycha získává převážně z farem v Tichomoří, kde jsou plži pěstováni v umělých nádržích.

4.36 Vykuřovací směsi

Vyrobít vlastní vykuřovací směs je skvělý způsob, jak přizpůsobit vůni a účinky vašeho vykuřování vašim osobním preferencím a potřebám. Zde je několik takových směsí uvedeno. (Herzog, 2017) a Cunningham, 2003)

Uvolňující směs:

Levandule: uklidňuje a uvolňuje

Máta: osvěžuje a povzbuzuje

Rozmarýn: podporuje koncentraci

Bílá šalvěj: čistí a harmonizuje prostor

Energetická směs:

Palo Santo: čistí a harmonizuje energii

Benzoin: zvyšuje pocit pohody a klidu

Skořice: posiluje energii a vitalitu

Kadidlo: podporuje meditaci a spojení s vyšším vědomím

Harmonizující směs:

Santalové dřevo: posiluje klid

Zázvor: dodává energii a sílu

Citron: osvěžuje a čistí vzduch

Mořská sůl: absorbuje negativní energii

Proti stresu a úzkosti:

Ylang Ylang: snižuje úzkost

Bergamot: povzbuzuje pozitivní myšlení a naladění

Petržel: podporuje relaxaci

Máta peprná: uvolňuje napětí

Pro inspiraci a kreativitu:

Růže: podporuje kreativitu

Jasmín: povzbuzuje smysly

Bergamot: podporuje jasné myšlení

Skořice: stimuluje kreativitu

Pro podporu spánku a relaxaci:

Levandule: podporuje klidný spánek

Kamelie: snižuje úzkost a napětí

Bergamot: povzbuzuje pozitivní náladu a relaxaci

Fotogalerie vybraných vykuřovadel

Obr.4. Cedr himalájský
(foto vlastní 2022)



Obr.5. Levandule lékařská
(foto vlastní 2022)



Obr.6. Šalvěj lékařská
(foto vlastní 2022)



Obr.7. Guajakové dřevo
(foto vlastní 2022)



Obr.8. Pelyněk bílý
(foto vlastní 2022)



Obr.9. Schránky Onycha
(foto vlastní 2022)



Obr.10. Vykuřovací směs
Buddhovo potěšení
(foto vlastní 2022)



Obr.11. Jehlánky z kopálu a myrhy
(foto vlastní 2022)



Obr.12. Baltický jantar
(foto vlastní 2022)



Obr.13. Vykuřovací směs
Celestial
(foto vlastní 2022)



Obr.14. Pryskyřice borovice
himalájské (foto vlastní 2022)



Obr.15. Dub
(foto vlastní 2022)



Obr.16. Vykuřovací spirály z Jižní
Koreje (foto vlastní 2022)



Obr.17. Vonné tyčinky z Indie
(foto vlastní 2022)



Obr.18. Kužilky ze santalového
dřeva (foto vlastní 2022)



Obr.19. Čerstvé svazky ze sekvoje, šalvěže a pelyňku (foto vlastní 2022)



Obr.20. Tradiční vánoční františky (foto vlastní 2022)



Obr.21. Gaharu Buaya (foto vlastní 2022)



Závěr

Shrnutím této práce lze konstatovat, že rituální vykuřovadla mají v české společnosti stále své místo a využívají se nejen při náboženských obřadech, ale také v běžném životě. Kromě tradičního použití v kostelích a chrámech se mohou setkat s použitím v bytových interiérech, kde slouží k rituálnímu či energetickému čištění prostoru, ke zvýšení harmonie a k relaxaci.

Existuje mnoho druhů vykuřovadel a vůní, které se liší podle zeměpisné oblasti, kultury a náboženského vyznání. V České republice jsou nejčastěji používaná vykuřovadla z různých druhů kadidla a vonné tyčinky. Některé značky vykuřovadel se snaží držet tradičních receptur a postupů výroby, jiné naopak využívají moderní technologie a materiály.

Je důležité si uvědomit, že použití rituálních vykuřovadel by nemělo být pouze povrchní záležitostí, ale mělo by být prováděno s respektem a vědomostí o jeho účelu a historii. Vykuřování může mít pozitivní vliv na psychiku a emocionální stav jednotlivce, ale také na atmosféru celého prostoru. Proto by se mělo používat s vědomím toho, co se s daným vykuřovadlem spojuje a jakým způsobem ho lze nejlépe využít.

Celkově lze tedy říci, že rituální vykuřovadla mají v dnešní době stále své místo a využití, a to nejen v náboženských obřadech, ale také v běžném životě.

Seznam použité literatury-knihy

- ALTMAN, Nathaniel. Posvátné stromy. Praha: Volvox Globator, 2002. Mandragora (Volvox Globator). ISBN 80-7207-410-5.
- BA- OM Tibetské lidové léčitelství. Brno: MOBA, 2001. ISBN 80-243-0832-0.
- BECKER, Udo. Slovník symbolů. Vyd. 2. Přeložil Petr PATOČKA. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-284-3.
- BIEDERMANN, Hans. Lexikon symbolů. Ilustroval Sybille BIEDERMANN. Praha: Beta, 2008. ISBN 978-80-7306-362-7.
- CUNNINGHAM, Scott. Kompletní kniha kadidel, olejů a bylinných odvarů. Olomouc: Fontána, 2003. ISBN 80-7336-060-8.
- HERZOG, Annemarie. Léčivé vykuřování: vonná lékárna pro zdravé tělo. Přeložil Miroslav HUBÁČEK. Olomouc: Fontána, [2017]. ISBN 978-80-7336-889-0.
- CHEVALLIER, A. (2016). Encyclopedia of Herbal Medicine. DK
- LI, Qing. Šinrin-joku: japonské umění lesní terapie : jak vám stromy pomohou najít zdraví a štěstí. Přeložil Tereza GRUFÍKOVÁ. Praha: Euromedia, 2018. ISBN 978-80-7549-765-9.
- MOORE, M. (2003). Medicinal Plants of the Pacific West. Santa Fe, NM: Museum of New Mexico Press.
- RÄTSCH, Christian. Psychoaktivní rostliny: historie, léčení, účinky, příprava, rituály. Olomouc: Fontána, [2011]. ISBN 978-80-7336-625-4.
- RÄTSCH, Christian. Vykuřovadla: dech draka : 72 rostlinných portrétů : etnobotanika, praktické a rituální využití. 2. vydání, revidované. Přeložil Gertruda KOCOURKOVÁ. Praha: Kořeny, 2015. ISBN 978-80-905766-8-1.
- ROHWER, Jens G. Tropické rostliny. Praha: Knižní klub, 2002. Průvodce přírodou (Knižní klub). ISBN 80-242-0774-5.
- RUBCOV, Valentin Gennad'jevič, BENEŠ, Karel, ed. Zelená lékárna. 3. vydání. Ilustroval František SEVERA. Praha: Lidové nakladatelství, 1990. Planeta (Lidové nakladatelství). ISBN 80-7022-004-X.
- SCHONFELDER, Peter a Ingrid Léčivé rostliny: Ottův průvodce přírodou, 2010th ed.; Ottovo nakladatelství: Praha, ISBN: 978-80-7360-588-9.
- SCHULTES, Richard Evans a Albert HOFMANN, RÄTSCH, Christian, ed. Rostliny bohů: magická síla psychoaktivních rostlin. Vyd. 2., rozš. a rev. Praha: Volvox Globator, 2000. Belladonna. ISBN 80-7207-342-7.
- TIERRA, M. (1998). The Herbs of Life: Health and Healing Using Western and Chinese Techniques. Freedom, CA: Crossing Press.

TISSERAND, R., & Young, R. (2014). *Essential Oil Safety: A Guide for Health Care Professionals* (2nd ed.)

VALÍČEK, Pavel. *Rostlinné omamné drogy*. Benešov: Start, 2000. ISBN 80-86231-09-7.

VESELÝ, Josef. *Magická kuřidla*. Alef (Volvox Globator). Praha: Volvox Globator, 1998. ISBN 80-7207-123-8.

Seznam použité literatury-weby

Aromaterapie a psychika: vůně na nespavost i deprese -. - Časopis o vůních, bylinkách a jejich využití [online]. [cit. 12. 1. 2023] Dostupné z: <https://www.kouzlovuni.cz/aromaterapie-a-psychika-vune-na-nespavost-i-deprese/>

Slyšíte tu vůni? Co vám šeptá? Kho-dóóó... - Dobré Vůně. Home - Dobré Vůně [online]. [cit. 20. 2. 2023] Dostupné z: <http://www.dobrevune.cz/slysite-tu-vuni-co-vam-septa-kho-dooo/>

Desatero základů domácího vykuřování -. - Časopis o vůních, bylinkách a jejich využití [online]. [cit. 10.4.2023] Dostupné z: <https://www.kouzlovuni.cz/desatero-zakladu-domaciho-vykurovani/>

Jak na vykuřování? Aneb vonné dýmy u vás doma -. - Časopis o vůních, bylinkách a jejich využití [online]. Dostupné z: <https://www.kouzlovuni.cz/jak-na-vykurovani-aneb-vonne-dymy-u-vas-doma/>

Vykuřování: praktický návod od A do Z | U Kocoura doma. U Kocoura doma | Vymazlený magazín nejen o bydlení [online] [cit. 16.4.2023]. Dostupné z: <https://ukocouradoma.cz/vykurovani-navod/>

Vykuřování jako starobylá "aromaterapie" známá lidem tisíce let - Dobré Vůně. Home - Dobré Vůně [online]. [cit. 12.4.2023] Dostupné z: <http://www.dobrevune.cz/vykurovani-jako-starobyla-aromaterapie-znama-lidem-tisice-let/>

Vykuřování [online]. [cit. 1.2.2024] Dostupné z: <https://www.ecco-verde.cz/info/beauty-blog/vykurovani>

O vykuřovadlech [online]. [cit. 1.2.2024] Dostupné z: https://www.vykurovadla-rymer.cz/o-vykurovadlech_p9.html

Santalovník bílý (Santalum album) Lenny Kavalířová (2018) [online]. [cit. 20. 9. 2023] <https://casopisroots.cz/santalovnik-bily-santalum-album/>

Incense in Islam: its use in prayer and meditation, Abdulwahid, M. (2015). OnIslam.net. [online]. [cit. 1.2.2024] <https://www.onislam.net/english/health-and-science/faith-and-the-sciences/434407-incense-in-islam-its-use-in-prayer-and-meditation.html>

Incense in Ancient Judaism. The Jewish Quarterly Review, Van Vloten, J. J. [online]. [cit. 1.2.2024] 13(2), 274–282. <https://www.jstor.org/stable/1450531>

DECH DRAKA ANEB K ČEMU SLOUŽÍ VYKUŘOVADLA Iva Lhotská (2018) [online]. [cit. 20. 9. 2023] <https://magazin.bioooo.cz/domov/domacnost/dech-draka-aneb-k-cemu-slouzi-vykurovadla/>

Aromaterapie a psychika Makulová (2019) [online]. [cit. 20. 9. 2023] <https://www.kouzlovuni.cz/aromaterapie-a-psychika-vune-na-nespavost-i-deprese/>

Santalové dřevo [online]. [cit. 20. 9. 2023] https://www.vykurovadla-rymer.cz/santalove-drevo-korenove-jadrove-drevo_z440/

Cedr, vůně do nepohody pro vnitřní klid i pro zdraví KATEŘINA POLÍVKOVÁ (2020) [online]. [cit. 20. 9. 2023] <http://www.dobrevune.cz/cedr-vune-do-nepohody-pro-vnitri-klid-i-pro-zdravi/>

Kadidlo, vzácný dar přírody, Petra Buzková (2019) [online]. [cit. 20. 9. 2023] <https://phytos.cz/magazin/kadidlo-vzacny-dar-prirody/>

Kadidlo, dar lidem i obět' bohům, Michaela Makulová, (2018) [online]. [cit. 20. 9. 2023] <https://www.kouzlovuni.cz/kadidlo-dar-lidem-i-obet-bohum/>

Zázračný hřebíček: Co si z něj vyrobit a jak ho využít v domácnosti Tereza Javorová (2024) [online]. [cit. 20. 2. 2024] <https://living.iprima.cz/jak-na-to/hrebicek-jak-vyuzit-domacnost-repelent-tinktura-afrodiziakum>

Tradice pálení purpury a vonných františků, Dana Sokolová [online]. [cit. 20. 9. 2023] <https://www.novinky.cz/clanek/vanoce-tradice-paleni-purpury-a-vonnych-frantisku-40050849>

Vánoční purpura: co to je a jak si ji vyrobíte, [online]. [cit. 20. 9. 2023] <https://blog.mall.cz/bydleni/vanocni-purpura-co-to-je-a-jak-si-ji-vyrobite-1228.html>

Vonný dým z Himaláji přináší moudrost a klid, Michaela Makulová, (2018) [online]. [cit. 20. 9. 2023] <https://www.kouzlovuni.cz/vonny-dym-z-himalaji-prinasi-moudrost-a-klid/>

Netradiční využití tradičních bylin? Svažte je, usušte a vykuřujte Michaela Makulová, (2018) [online]. [cit. 20. 9. 2023] <https://www.kouzlovuni.cz/netradicni-vyuziti-tradicnich-bylin-svazte-je-ususte-a-vykurujte/>

Seznam obrázků

| | |
|---|----|
| Obrázek 1. Misky na vykuřovadla..... | 17 |
| Obrázek 2. Nástroje na prášková vykuřovadla..... | 17 |
| Obrázek 3. Stojánky na vonné tyčinky..... | 17 |
| Obrázek 4. Cedr himalájský..... | 37 |
| Obrázek 5. Levandule lékařská..... | 37 |
| Obrázek 6. Šalvěj lékařská..... | 37 |
| Obrázek 7. Guajákové dřevo..... | 38 |
| Obrázek 8. Pelyněk bílý..... | 38 |
| Obrázek 9. Schránky Onycha..... | 38 |
| Obrázek 10. Vykuřovací směs Buddhovo potěšení..... | 39 |
| Obrázek 11. Jehlánky z kopálu a myrhy..... | 39 |
| Obrázek 12. Baltický jantar..... | 39 |
| Obrázek 13. Vykuřovací směs Celestial..... | 40 |
| Obrázek 14. Pyskyřice borovice himalájské..... | 40 |
| Obrázek 15. Dub..... | 40 |
| Obrázek 16. Vykuřovací spirály z Jižní Koreje..... | 41 |
| Obrázek 17. Vonné tyčinky z Indie..... | 41 |
| Obrázek 18. Kužílky ze santalového dřeva..... | 41 |
| Obrázek 19. Čerstvé svazky ze sekvoje, šalvěže a pelyňku..... | 42 |
| Obrázek 20. Tradiční vánoční františky..... | 42 |
| Obrázek 21. Gaharu Buaya..... | 42 |